

เทศกาลไหว้บ๊ะจ่าง: กรณีศึกษาเปรียบเทียบวัฒนธรรมและประเพณีระหว่างชาวไทย
เชื้อสายจีนในอำเภอเบตง จังหวัดยะลา กับชาวจีนในนครมี๊หลว มณฑลหูหนาน

The Dragon Boat Festival: A Comparative Case Study of
Culture and Tradition between Thai-Chinese in Betong,
Yala and Chinese in Miluo in Hunan Province

กัญจน์วรารักษ์ เฉลิเมือง¹

SIAM TECHNOLOGY COLLEGE
E-mail: lee.chalermmuang@gmail.com

สุปภาดา อินทรบงกต²

Rajabhat Rajanagarindra University
E-mail: linxiaoyu_cn@hotmail.com

นุรนูรีนา หมัดแล๊ะ³

Kasem Bundit University
E-mail: nurnurina.mad@kbu.ac.th

Received: 4 January 2026 / Revised: 21 April 2026 / Accepted: 20 May 2026

บทคัดย่อ

การศึกษาเรื่องเทศกาลไหว้บ๊ะจ่าง: กรณีศึกษาเปรียบเทียบวัฒนธรรมและประเพณีระหว่างชาวไทยเชื้อสายจีนในอำเภอเบตง จังหวัดยะลา กับชาวจีนในนครมี๊หลว มณฑลหูหนาน มีวัตถุประสงค์คือ (1) เพื่อเปรียบเทียบรูปแบบวัฒนธรรมและประเพณีที่ปฏิบัติในเทศกาลไหว้บ๊ะจ่างของชาวไทยเชื้อสายจีนในอำเภอเบตง จังหวัดยะลา กับชาวจีนในนครมี๊หลว มณฑลหูหนาน (2) เพื่อศึกษามุมมองความเชื่อของชาวไทยเชื้อสายจีนในอำเภอเบตง จังหวัดยะลา กับชาวจีนในนครมี๊หลว มณฑลหูหนาน การศึกษานี้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ เก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วม และการสัมภาษณ์เชิงลึก กลุ่มผู้ให้ข้อมูล 8 ท่าน แบ่งเป็นกลุ่มชาวไทยเชื้อสายจีนในอำเภอเบตง 4 ท่าน และชาวจีนในมณฑลหูหนาน 4 ท่าน ดำเนินการเก็บข้อมูลระหว่างวันที่ 14 พฤษภาคม ถึง 12 มิถุนายน พ.ศ. 2568 รวมระยะเวลา 30 วัน จากนั้นนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์

ผลการศึกษาพบว่า บริบททางวัฒนธรรมและประเพณีของทั้งสองพื้นที่มีความแตกต่างกันอย่างชัดเจน ด้านกิจกรรม ชุมชนไทยเชื้อสายจีนในอำเภอเบตงให้ความสำคัญกับการรวมตัวของครอบครัวในการทำบุญและไหว้บรรพบุรุษ เพื่อแสดงออกความกตัญญู โดยมีอาสาสมัครในชุมชนร่วมกันจัดงานเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ของคนรุ่นใหม่ ขณะที่ชุมชนชาวจีนในนครมีฉวให้ความสำคัญกับการเฉลิมฉลองและการสร้างสำนึกรักชาติ โดยยึดโยงกับตำนานประวัติศาสตร์ของชวีหยวน (屈原 Qū Yuán) ซึ่งเป็นบุคคลที่ได้รับการยกย่องว่าวีรบุรุษของเทศกาลนี้ มีกิจกรรมแข่งเรือมังกรเป็นกิจกรรมหลักของเทศกาลและด้านความเชื่อ ทั้งสองพื้นที่ยังคงให้คุณค่ากับความกตัญญูและความสามัคคี อย่างไรก็ตามปัญหาเรื่องการสืบทอดประเพณีในของกลุ่มคนรุ่นใหม่ให้ความสำคัญกับเทศกาลลดน้อยลง ชุมชนจึงมีความพยายามในการส่งเสริมและจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมการสืบทอดเทศกาลนี้ต่อไป

นอกจากนี้ การจัดเทศกาลไหว้บ๊ะจ่างของชาวจีนในนครมีฉวได้รับการสนับสนุนจากทั้งภาครัฐและภาคเอกชน ก่อให้เกิดพลวัตทางสังคมและเศรษฐกิจภายในงาน สะท้อนกระบวนการยกระดับวัฒนธรรมสู่การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม มีธรรมเนียมปฏิบัติดั้งเดิมบางประการได้ถูกปรับลดทอนลงเพื่อให้สอดคล้องกับบริบทของยุคโลกาภิวัตน์ อย่างไรก็ตามวิจัยนี้ยังพบประเด็นที่ช่วยการสืบทอดเทศกาลไหว้บ๊ะจ่างในยุคสมัยใหม่ สามารถสนับสนุนให้เทศกาลยังคงความหมายและความสำคัญในวิถีชีวิตของคนรุ่นต่อไปได้

คำสำคัญ: เทศกาลไหว้บ๊ะจ่าง, ชาวไทยเชื้อสายจีน, เบตง, นครมีฉว มณฑลหูหนาน

ABSTRACT

The objectives of this research are: (1) to compare the cultural patterns and traditional practices of the Dragon Boat Festival (Duanwu Festival) between the Thai-Chinese community in Betong District, Yala Province, and the Chinese community in Miluo City, Hunan Province; and (2) to examine the perspectives and beliefs associated with the festival in these two regions. This study employs a qualitative research methodology, utilizing participant observation and in-depth interviews for data collection. The primary informants consisted of eight individuals: four Thai-Chinese residents from Betong and four Chinese residents from Hunan. Fieldwork was conducted over a 30-day period, from May 14 to June 12, 2025, followed by a qualitative data analysis.

The findings reveal distinct cultural and traditional contexts between the two locales. In Betong, the Thai-Chinese community prioritizes family reunions, merit-making, and ancestral worship as expressions of filial piety, with community volunteers actively organizing events to facilitate cultural transmission to the younger generation. Conversely, in Miluo, the festival emphasizes celebration and the fostering of national identity, centered on the historical legacy of Qu Yuan, a revered hero of this festival. Dragon boat racing serves as the hallmark activity in this region.

In terms of beliefs, both communities continue to value filial piety and social solidarity. However, a significant challenge identified is the declining interest in these traditions among the youth. Consequently, there are concerted efforts within both communities to promote and sustain the festival's heritage. Furthermore, the festival in Miluo receives substantial support from both the public and private sectors, driving socio-economic dynamics and reflecting a strategic shift toward cultural tourism. While certain traditional practices have been streamlined to align with the realities of globalization, this research identifies key factors that facilitate the modern transmission of the Dragon Boat Festival, ensuring its continued relevance and significance for future generations.

Keywords: Dragon Boat Festival, Thai-Chinese, Betong, Miluo City, Hunan Province

บทนำ

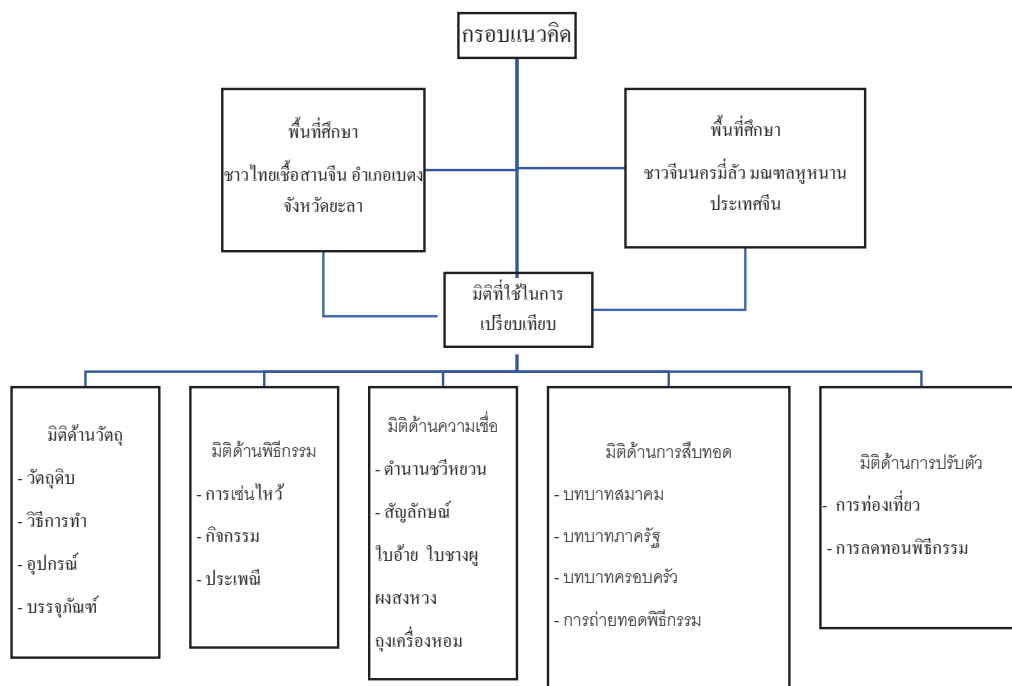
เทศกาลไหว้บ๊ะจ่าง หรือเรียกในภาษาจีนว่าเทศกาลตวนอู่ (端午节, Duānwǔ jié) ตรงกับวันขึ้น 5 ค่ำ เดือน 5 ตามปฏิทินจันทรคติของจีน ถือเป็นเทศกาลที่สำคัญของประเทศจีนมาเป็นเวลานาน ความสำคัญของเทศกาลนี้ได้รับการขึ้นทะเบียนจาก UNESCO ให้เป็นมรดกทางวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้ของมนุษยชาติ (Intangible Cultural Heritage of Humanity) Zhou Jing (2024) เทศกาลยังแฝงไว้ซึ่งคุณธรรมด้านความเคารพรัก ความกตัญญู และความสามัคคีของประชาชนที่มีต่อขงจื๊อขงจื๊อผู้ยิ่งใหญ่เป็นมรดกที่แฝงคุณค่าสำคัญไว้มาก และแสดงถึงอดีตอันยาวนานน่าภาคภูมิใจของเทศกาลนี้ถาวร สิกขโกศล (2557:309) เทศกาลดังกล่าวเป็นเทศกาลที่มีคุณค่าแก่การศึกษาค้นคว้าเป็นอย่างยิ่ง

นครมี๊หลั่ว มณฑลหูหนานเป็นพื้นที่ที่มีความสำคัญทางประวัติศาสตร์อย่างยิ่งต่อเทศกาลนี้เนื่องจากเป็นที่ตั้งของแม่น้ำมี๊หลั่วซึ่งเป็นสถานที่ที่ขงจื๊อกระโดดน้ำเสียชีวิต ด้วยเหตุดังกล่าว นครมี๊หลั่วในมณฑลหูหนานจึงกลายเป็นหนึ่งในศูนย์กลางการเฉลิมฉลองเทศกาลที่ยังคงรักษาดั้งเดิมไว้อย่างเข้มแข็ง โดยมีการจัดงานประเพณีอันยิ่งใหญ่เป็นประจำทุกปี

อำเภอเบตง จังหวัดยะลา ซึ่งเป็นพื้นที่ที่มีชาวไทยเชื้อสายจีนอาศัยอยู่อย่างหนาแน่นและมีเครือข่ายสมาคมจีนถึง 5 สมาคมภายใต้มูลนิธิอำเภอเบตง ญัฐธิดา เย็นบำรุง (2559) มีส่วนช่วยสนับสนุนการจัดงานในชุมชนมาอย่างต่อเนื่อง โดยการประชาสัมพันธ์เผยแพร่ความสำคัญของเทศกาลนี้ให้แก่คนไทยและนักท่องเที่ยวชาวมาเลเซีย

ทั้งสองพื้นที่นี้แม้เทศกาลจะมีรากฐานทางวัฒนธรรมเดียวกัน แต่บริบททางสังคม ภูมิศาสตร์ และนโยบายที่แตกต่างกันย่อมส่งผลต่อรูปแบบการจัดกิจกรรม พิธีกรรม และความเชื่อที่ปรากฏ ดังนั้นรูปแบบวัฒนธรรม ประเพณี และมุมมองความเชื่อที่ปรากฏในเทศกาลนี้ของชาวไทยเชื้อสายจีนในอำเภอเบตง กับชาวจีนในนครมี๊หลั่วมีความเหมือนและแตกต่างกันอย่างไร จึงเป็นการนำวิจัยไปสู่การศึกษานี้จึงมีวัตถุประสงค์เพื่อ (1) เปรียบเทียบรูปแบบวัฒนธรรมและประเพณีที่ปฏิบัติในเทศกาลไหว้บ๊ะจ่างของชาวไทยเชื้อสายจีนในอำเภอเบตง จังหวัดยะลา กับชาวจีนในนครมี๊หลั่ว มณฑลหูหนาน (2) ศึกษามุมมองความเชื่อของทั้งสองพื้นที่ ผลที่ได้จากการศึกษาจะช่วยให้เข้าใจถึงพลวัตของการสืบทอดและการปรับตัว

ทางวัฒนธรรม อีกทั้งยังเป็นประโยชน์ต่อการส่งเสริมให้คนรุ่นใหม่มีส่วนร่วมในการอนุรักษ์และสืบสานประเพณีอันทรงคุณค่านี้ให้ดำรงสืบไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

- (1) เพื่อเปรียบเทียบรูปแบบวัฒนธรรมและประเพณีที่ปฏิบัติในเทศกาลไหว้บ๊ะจ่างของชาวไทยเชื้อสายจีนในอำเภอบาง จังหวัดยะลา กับชาวจีนในนครมีลัทธิ มณฑลหูหนาน
- (2) เพื่อศึกษามุมมองความเชื่อของชาวไทยเชื้อสายจีนในอำเภอบาง จังหวัดยะลา กับชาวจีนในนครมีลัทธิ มณฑลหูหนาน

วิธีดำเนินงานวิจัย

1. การวิจัยชิ้นนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ แบบศึกษาเปรียบเทียบ
2. ขอบเขตการวิจัยในด้านพื้นที่ศึกษา 2 แห่ง ได้แก่ พื้นที่แห่งที่ 1 คือโครงการจัดงานวันไหว้บ๊ะจ่างปีที่ 15 ณ ตำบลธารน้ำทิพย์ อำเภอบาง จังหวัดยะลา พื้นที่แห่งที่ 2 คืองานพัฒนาการท่องเที่ยวปีที่ 4 และการแข่งขันเรือมังกรนานาชาติ ชิงถ้วยสุราชวีหยวน (屈原酒 Qūyuán jiǔ) ครั้งที่ 2 ปี 2025 นครมีลัทธิ มณฑลหูหนาน

3. ประชากรของการวิจัยครั้งนี้ จำนวนทั้งสิ้น 8 ท่าน แบ่งเป็น 2 กลุ่ม คือ

กลุ่มที่ 1: ชาวไทยเชื้อสายจีนในอำเภอบาง จำนวน 4 คน ประกอบด้วย ผู้นำโครงการจัดงานเฉลิมฉลองไหว้บ๊ะจ่างประจำปี ผู้จำหน่ายขนมบ๊ะจ่าง และชาวบ้านที่มีประสบการณ์ร่วมงานเทศกาลไหว้บ๊ะจ่างประจำปี โดยมีคุณสมบัติอายุ 25 ปีขึ้นไป และอาศัยอยู่ในพื้นที่ไม่ต่ำกว่า 30 ปี

กลุ่มที่ 2: ชาวจีนในนครมีหลัว จำนวน 4 คน ประกอบด้วย คุณครู ผู้เข้าร่วมงานเทศกาลเป็นประจำปี และชาวบ้านที่มีประสบการณ์ร่วมงานเทศกาลเฉลิมฉลองเทศกาลไหว้บ๊ะจ่าง โดยมีคุณสมบัติอายุ 25 ปีขึ้นไป และอาศัยอยู่ในพื้นที่ไม่ต่ำกว่า 30 ปี

ระยะเวลาเก็บข้อมูลภาคสนามระหว่างวันที่ 14 พฤษภาคม ถึง 12 มิถุนายน พ.ศ. 2568 รวมระยะเวลา 1 เดือน

4. เครื่องมือวิจัย คือ แบบสัมภาษณ์เชิงลึกโดยมีประเด็นเปรียบเทียบรูปแบบวัฒนธรรมและประเพณีที่ปฏิบัติในเทศกาลไหว้บ๊ะจ่าง ที่สะท้อนความคิดเห็นมุมมองความเชื่อในด้านต่างๆ ทั้งหมด 8 ข้อ ใช้เวลาประมาณ 45-60 นาที พร้อมทั้งบันทึกเสียงและจดบันทึกภาคสนาม หลังจากการสัมภาษณ์นำเทปบันทึกเสียงมาถอดเทป พร้อมทั้งตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลกับผู้ให้ข้อมูลอีกครั้ง จากนั้นนำข้อมูลที่ได้มาจัดระบบและจัดหมวดหมู่ตามประเด็นการวิจัย

5. การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยทำการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์จากกลุ่มตัวอย่างมาวิเคราะห์เชิงเนื้อหาเปรียบเทียบ หาคความเหมือนและความแตกต่างของข้อมูลระหว่างกลุ่มตัวอย่างทั้งสองพื้นที่

ผลการศึกษา

ผลการสัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูลทั้ง สามารถสรุปและเปรียบเทียบผลการวิจัยได้ดังนี้

ตารางที่ 1 ของเซ่นไหว้ไทยและจีน

รายการ	ไทย	จีน
บ๊ะจ่าง	✓	✓
หมูกรอบ	✓	×
ไก่	✓	×
ขนมทองถื่น	✓	✓
ผลไม้มงคล	✓	×
น้ำชา	✓	✓
เหล้าจีน	✓	✓
กระดาษเงิน กระดาษทอง	✓	✓
ประทัด	✓	✓
รูปเทียน	✓	✓

จากตารางที่ 1 เทศกาลไหว้บ๊ะจ่างการไหว้บ๊ะจ่างจะจัดขึ้นในตอนเช้าตรู่ของวันที่ 5 เดือน 5 เพื่อรำลึก บรรพบุรุษและเทพเจ้า จะไหว้ที่ศาลเจ้าที่ตี่จูเอี๊ยะ หรือหิ้งบรรพบุรุษ ของเซ่นไหว้ในจะมี

ความคล้ายกับการจัดของไหว้เทศกาลตรุษจีน โดยเพิ่มขนมบ๊ะจ่างเข้ามาจัดเป็นของไหว้ มีการจุดประทัดเพื่อสื่อถึงสิ่งศักดิ์สิทธิ์ขับไล่สิ่งชั่วร้าย เพิ่มความสิริมงคล

ส่วนชาวจีนในมณฑลหูหนานมีภาครัฐและเอกชนจัดพื้นที่พิธีเฉลิมฉลองรำลึกถึงขั้วหยวนบริเวณศูนย์

นานาชาติการแข่งขันเรือมังกร แม่น้ำมีลั่ว (汨罗江国际龙舟竞渡中心 Miluó jiāng guójì lóngzhōu jìngdù zhōngxīn) บางครอบครัวเตรียมจัดขนมไหว้หน้าหิ้งบรรพบุรุษ ของเซ่นไหว้หลักคือขนมบ๊ะจ่าง และขนมทอ่งถินที่มีทุกบ้านคือขนมใบอ้าย (艾叶饼, àiyè bǐng) ใบอ้ายเป็นพืชสมุนไพรมีชื่อภาษาไทยอ้ายเอี้ย (艾叶, àiyè) (จีนกลาง) ชื่ออื่น เรียกว่า เอี้ยเอี้ยะ (จีนแต้จิ๋ว) และ Argy Wormwood Leaf, Artemisiae Argyi Folium (คลินิกการแพทย์แผนจีนหัวเฉียว, [online], 2567) เป็นพืชที่มีกลิ่นหอมเฉพาะตัว นิยมนำมาใช้ในช่วงเทศกาลไหว้บ๊ะจ่าง

ความเชื่อดั้งเดิมของชาวจีน ใบอ้ายเป็นพืชสมุนไพรที่ชาวจีนเชื่อว่ามีคุณสมบัติบำรุงสุขภาพกาย ในการประกอบอาหารชาวบ้านจะนำใบอ้ายมาบดแล้วผสมลงไปในแป้ง ทำให้แป้งมีสีเขียวและมีความหอมของสมุนไพร สอดไส้ด้วยน้ำตาลแดงก่อนนำไปนึ่งจนสุก ขนมจะจัดวางไว้บนโต๊ะเครื่องเซ่น มีน้ำชาและสุราจีน หลังจากเสร็จสิ้นขั้นตอนเซ่นไหว้แล้วจึงเผากระดาษเงินกระดาษทองเป็นการสิ้นสุดพิธี

ตารางที่ 2 การเปรียบเทียบกิจกรรมของชาวไทยเชื้อสายจีนและชาวจีนหูหนาน

ภาพที่ 1 รูปการจัดเตรียมของเซ่นไหว้ในงานที่ไทย

(ที่มา: ผู้นำโครงการจัดงาน 31 พฤษภาคม 2568)

ภาพที่ 2 รูปการจัดเตรียมของเซ่นไหว้บรรพบุรุษที่จีน

(ที่มา: ผู้วิจัย 31 พฤษภาคม 2568)

รายการ	ชาวไทย เชื้อสายจีนในอำเภอเบตง	ชาวจีนในนครมีหลั่ว
1. สถานที่จัดงาน	จัดขึ้นเฉพาะชุมชนธารน้ำทิพย์ เนื่องจากชุมชนนี้มีโบสถ์จำนวนมาก เป็นลานกว้างและมีหน่วยงานเทศบาลให้การสนับสนุน ภาพที่ 3 ชาวบ้านช่วยกันเก็บและคัดเลือกใบไม้ (ที่มา: ผู้นำโครงการจัดงาน 31 พฤษภาคม 2568)	มีการจัดกิจกรรมย่อยในหลายพื้นที่ตามชุมชน คอนโด สวนสาธารณะ รถไฟฟ้าใต้ดิน ห้างสรรพสินค้า และโรงเรียนมักมีกิจกรรมก่อนวันงานที่จะเป็นวันหยุดประจำชาติให้นักเรียนได้ทำกิจกรรม นิติบุคคลของคอนโดมีส่วนร่วมส่งคำอวยพร รวมถึงประวัติความเป็นมาของเทศกาล และความรู้ต่างๆลงในสื่อออนไลน์ Wechat ของ

		ลูกบ้านด้วย จะเห็นได้ว่าทุกภาคส่วนให้ความสำคัญกับวันนี้เป็นพิเศษ และกระจายไปในหลายพื้นที่
2. การแสดงและจัดนิทรรศการทางศิลปวัฒนธรรม (文艺展演, Wényì zhǎnyǎn)	ภายในงานมีการบรรเลงดนตรีจีน การรำพัดจีน และการขับร้องเพลงประสานเสียง บริเวณรอบงานยังมีเจ้าหน้าที่คอยให้คำแนะนำเกี่ยวกับขั้นตอนการห่อขนมบ๊ะจ่างที่เปิดโอกาสให้ผู้เข้าร่วมงานฝึกปฏิบัติจริง ภาพที่ 4 กิจกรรมรำพัดจีน (ที่มา: ผู้นำโครงการจัดงาน 31 พฤษภาคม 2568)	ภายในงานมีกิจกรรมขับร้องเพลงชาติจีนประกอบจังหวะกลองจีน เพื่อปลุกพลังและสร้างบรรยากาศแห่งวัฒนธรรมท้องถิ่นให้เต็มไปด้วยพลัง มีการร่ายรำบทเพลง 《最炫民族风》(Zuì xuàn mínzú fēng) ลมหายใจแห่งชนชาติ 《志愿者之歌》(Zhìyuàn zhě zhī gē) บทเพลงอาสาสมัคร 《全民健身跳起来》(Quánmín jiànkāng tiào qǐ lái) สุขภาพดีทั่วจีนเต้นไปด้วยกัน บริเวณงานยังจัดให้มีห้องเผยแพร่ความรู้ นิทรรศการงานศิลป์ ภาพถ่าย และเรื่องราวประวัติศาสตร์ความเป็นมา ตลอดจนข้อมูลที่จัดงาน เพื่อให้ผู้ชมได้รับความบันเทิงและสาระความรู้ไปพร้อมกัน ภาพที่ 5 การแสดงกลองพร้อมขับร้องเพลงชาติจีน ที่มา: ผู้วิจัย 31 พฤษภาคม 2568
3. การรวมตัวของครอบครัว	ลูกหลานชาวไทยเชื้อสายจีนไม่นิยมกลับบ้านเกิดในช่วงนี้เนื่องจากไม่ได้เป็นวันหยุด โดยส่วนมากจะกลับมาในช่วงเทศกาลสงกรานต์	ลูกหลานชาวจีนจะรวมญาติพบปะกันในครอบครัว เนื่องจากรัฐบาลประกาศให้เป็นวันหยุดยาว 3-5 วัน

4. การแข่งเรือมังกร แข่งกินและห่อขนมบ๊ะจ่าง	ภายในงานไม่มีการจัดแข่งขันเรือมังกรเนื่องจากไม่มีสถานที่ทางน้ำที่เหมาะสม มีการทดแทนเป็นการจัดกิจกรรมแข่งห่อขนมบ๊ะจ่าง และแข่งกินขนมบ๊ะจ่าง แทนการเชื่อมโยงเอกลักษณ์ของเทศกาลแทน ซึ่งสร้างความคึกคักและบรรยากาศสนุกสนานเป็นอย่างมาก ภาพที่ 6 การแข่งขันกินบ๊ะจ่าง (ที่มา: ผู้นำโครงการจัดงาน 31 พฤษภาคม 2568)	งานจัดขึ้นที่ศูนย์นานาชาติการแข่งขันเรือมังกร แม่น้ำมีลัว มีการจัดการแข่งขันเรือมังกรระดับชาติทุกปี ตัวอาคารมีขนาดใหญ่ออกแบบทรงเรือมังกรที่แล่นผ่านคลื่น จึงเป็นสัญลักษณ์สำคัญของและเป็นสนามแข่งเรือมังกรที่มีชื่อเสียงและยิ่งใหญ่ที่สุดแห่งหนึ่ง การจัดงานนี้แบ่งออกเป็นสองวันคือวันแรกสำหรับกลุ่มนักศึกษาต่างชาติและอีกวันสำหรับประชาชนในพื้นที่ ที่นี้จะไม่มีการแข่งขันกินหรือห่อขนมบ๊ะจ่างแบบพื้นที่อำเภอเบตง
5. เก็บสมุนไพร	จากการสำรวจมีเพียงชาวบ้านครอบครัวที่เอาพันธุ์มาปลูก และจะนำไปอ้ายมาผสมในแบ่งเพื่อทำขนมรับประทานกันในครอบครัวเฉพาะช่วงเทศกาลนี้เท่านั้น ทำให้ไม่เป็นที่รู้จักในพื้นที่	ชาวจีนนิยมเก็บใบอ้ายก่อนเทศกาลชาวบ้านในพื้นที่จะขึ้นเขาไปเก็บสมุนไพรแต่เช้า ใบอ้ายเพราะมีสรรพคุณบำรุงร่างกายใบชางผู่ (菖蒲, Chāngpú) ใบยาวเรียวยาวคล้ายงูน้ำไทย รากและก้านมีน้ำมันหอมช่วยให้สดชื่นและฆ่าเชื้อโรคได้
6. ใช้สมุนไพรแขวนที่ประตู	ไม่มีการแขวนสมุนไพรเหมือนชาวจีน	ชาวจีนนำใบอ้ายและใบชางผู่ มัดรวมกันมาแขวนไว้ที่ประตู มีความเชื่อว่าช่วยขับไล่สิ่งเลวร้าย ภาพที่ 7 การแขวนสมุนไพรไว้หน้าประตูบ้าน (ที่มา: ผู้วิจัย 2 มิถุนายน 2568)

7. อาบน้ำสุมไพร	ไม่มีปรากฏในอำเภอเบตง	ชาวจีนจะนำใบไผ่และใบขางฟู่ ที่ตากแห้งแล้วไปต้มน้ำอาบให้เด็ก ที่เรียกว่า อาบน้ำล้างโรค (洗白病, Xi báí bìng) เพื่อดูแลผิว หรือบรรเทาอาการต่างๆทางผิวหนัง
8. ใช้ผงสงหวง (雄黄粉, Xiónghuáng fěn)	ไม่มีปรากฏในอำเภอเบตง	ชาวจีนจะใช้ผงสงหวงพรมไปที่รอบๆพื้นบ้าน กำแพง หน้าต่างประตู มีฤทธิ์ฆ่าเชื้อโรคไล่สัตว์มีพิษและผสมน้ำแต้มจุดลงที่หน้าผากเด็กเพื่อป้องกันสิ่งไม่ดีตามความเชื่อของท้องถิ่น
9. พกถุงเครื่องหอม (香包, Xiāng bāo)	ไม่มีการพกถุงหอม หรือมอบถุงหอมให้ลูกหลานตามความเชื่อแบบชาวจีน ผู้วิจัยคิดเห็นว่าชาวจีนเชื้อสายไทยสืบสานประเพณีหลักๆไว้คือ การทำบ๊ะจ่างและการไหว้ให้คงอยู่ ส่วนประเพณีย่อย เช่น การพกถุงหอมนี้ ประกอบกับสังคมและการแพทย์สมัยใหม่เข้ามาแทนที่ความเชื่อดั้งเดิม	ผู้อาวุโสจะเตรียมถุงหอมให้ลูกหลานใส่กระเป๋าลือหรือคล้องคอไว้ กลิ่นของมันช่วยป้องกันแมลงมาตอมตามร่างกาย และยังเชื่อว่าเป็นเครื่องรางที่สามารถป้องกันโรคภัย เป็นสัญลักษณ์มงคลคุ้มครองให้เด็กเล็ก มีสุขภาพแข็งแรง ถือเป็นการดูแลสุขภาพด้วยวิธีพื้นบ้าน

วิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์

จากการศึกษาเปรียบเทียบเทศกาลไหว้บ๊ะจ่างระหว่างชาวไทยเชื้อสายจีนในอำเภอเบตง จังหวัดยะลา กับชาวจีนในนครมี๊แล้ว พบว่าชนกลุ่มนี้สามารถสรุปผลตามมิติต่างๆ ได้ดังนี้

(1) ความสำคัญของเทศกาลไหว้บ๊ะจ่างต่อค่านิยมครอบครัว และค่านิยมชาติ

บริบทอำเภอเบตง: คำกล่าวของผู้ให้สัมภาษณ์ชี้ให้เห็นว่า สิ่งที่สำคัญที่สุดของเทศกาลคือการรวมตัวของครอบครัวและการไหว้บรรพบุรุษ แม่บ้านทำบ๊ะจ่างจำหน่ายให้สัมภาษณ์ดังนี้

"...วันไหว้บ๊ะจ่างที่สำคัญที่สุดคือลูกหลานต้องกลับบ้านมากินข้าวด้วยกัน ไหว้บรรพบุรุษ เป็นการสอนให้ลูกหลานแสดงถึงความกตัญญู บ๊ะจ่างที่ไหว้ก็เหมือนการส่งอาหารให้ท่านได้ทานด้วย..." (คุณแท้ง, สัมภาษณ์วันที่ 19 พฤษภาคม 2568)

ในเบตงเน้นมิติครอบครัวมากกว่ามิติอื่น สาเหตุสำคัญจากชุมชนชาวจีนโพ้นทะเลที่ต้องอาศัยครอบครัวในการถ่ายทอดวัฒนธรรมและการดำรงไว้ให้ลูกหลาน ท่ามกลางการเปลี่ยนแปลงทางสังคมที่อาจทำให้ความผูกพันแบบดั้งเดิมลดน้อยลง

บริบทนครมีลัว: คำกล่าวของผู้ให้สัมภาษณ์ชี้ให้เห็นว่าเทศกาลนี้มีความหมายในมิติชาตินิยมมากกว่ามิติครอบครัว มีความภาคภูมิใจในประวัติศาสตร์และการปลูกฝังอุดมการณ์รักชาติ จากการสัมภาษณ์ครุมีธัยมให้ความเห็นว่า

"...เทศกาลสวนอู่สำหรับพวกเรา คือการระลึกถึงจิตวิญญาณของชวีหยวน ความรักชาติของท่านคือแบบอย่างที่น่าไปสอนและปลูกฝังให้นักเรียน การแข่งเรือมังกรไม่ใช่แค่การแข่งขัน แต่เป็นการแสดงพลังและความสามัคคีของคนจีน เป็นเทศกาลระดับชาติที่มีความหมายยิ่งใหญ่มาก ..." (คุณครูถาน, สัมภาษณ์วันที่ 3 มิถุนายน 2568)

ปรากฏการณ์ดังกล่าวชี้ให้เห็นว่าเทศกาลถูกเชื่อมโยงกับการสร้างสำนึกชาตินิยม ถูกยกระดับให้เป็นเครื่องมือในการสร้างเอกลักษณ์ของชาติผ่านนโยบายของรัฐในการธำรงความสามัคคีไว้ของคนในชาติ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Anthony D. Smith (2009) ว่าด้วยการสร้างชาติผ่านวัฒนธรรมซึ่งรัฐใช้เทศกาลดั้งเดิมและสถานที่ทางประวัติศาสตร์เป็นเครื่องมือในการเสริมสร้างความรู้สึกมีส่วนร่วมและความจงรักภักดีต่อชาติ

(2) กิจกรรมและประเพณี: พิธีกรรมในบ้าน และกิจกรรมที่รัฐจัดขึ้น

บริบทอำเภอเบตง: กิจกรรมนี้เริ่มจัดขึ้นตั้งแต่ปี 2552 ในชุมชนธารน้ำทิพย์ ชาวบ้านรวมตัวกันจัดเตรียมวัตถุดิบทำบ๊ะจ่างล่วงหน้าประมาณ 4 วันก่อนวันงาน สมาชิกที่มีประสบการณ์ทำหน้าที่ถ่ายทอดองค์ความรู้ในการห่อบ๊ะจ่างให้แก่ผู้เข้าร่วมงาน และลงมือปฏิบัติจริง

เทศกาลช่วงเช้ามีการตั้งโต๊ะไหว้บรรพบุรุษภายในบ้าน หลังจากเสร็จพิธีเซ่นไหว้บรรพบุรุษที่บ้านแล้ว ก็จะมาจัดพิธีไหว้ก่อนเริ่มงานชุมชน จากนั้นจึงแจกจ่ายขนมบ๊ะจ่างให้แก่ผู้เข้าร่วมงาน สำหรับขนมบ๊ะจ่างจะรับประทานในครอบครัว และมอบให้แก่ญาติและเพื่อนบ้าน

คำกล่าวของผู้นำชุมชน "...เราไม่มีการแข่งเรือมังกรใหญ่โต กิจกรรมของเราคือจัดงานในพื้นที่ซึ่งได้งบประมาณมาจากเทศบาล เวลาไปเยี่ยมพี่น้องก็พกบ๊ะจ่างไปฝาก มันเป็นความรู้สึกที่เรียบง่าย ได้ไปพบปะพี่น้อง..." (คุณลี, สัมภาษณ์วันที่ 17 พฤษภาคม 2568)

จากข้อมูลแสดงถึงคุณค่าที่ได้รับในเทศกาลนี้คือความรักความผูกพันในครอบครัวและความสามัคคีในชุมชนผ่านการแบ่งปัน

บริบทนครมีลัว: กิจกรรมที่สำคัญในวันนี้ให้ความสำคัญในการเฉลิมฉลอง การทำขนมบ๊ะจ่าง ชาวบ้านหรือผู้อาวุโสมีธรรมเนียมปฏิบัติก่อนวันงานจะเตรียมเก็บสมุนไพร ขวานใบขางผูไว้ที่ประตูหน้าบ้าน มีการแต้มสงหวงสีแดงที่หน้าผากเด็ก โยผงสงหวงรอบๆบ้าน และกิจกรรมแข่งเรือ ณ ศูนย์นานาชาติการแข่งขันแข่งเรือมังกร แม่น้ำมีลัว ดังคำสัมภาษณ์

"...ก่อนวันงานจะมีการซ้อมพายเรือกันเป็นเดือนๆ บรรยากาศคึกคักมาก ริมแม่น้ำจะเต็มไปด้วยผู้คน มีการแสดงพื้นบ้าน การออกร้านขายของ เป็นเหมือนงานเทศกาลประจำปีที่ทุกคนรอคอย..." ๖ (คุณครูถาน, สัมภาษณ์วันที่ 3 มิถุนายน 2568)

การที่รัฐยกระดับเทศกาลให้เป็นงานเฉลิมฉลองระดับชาติในพื้นที่ที่มีความสำคัญทาง

ประวัติศาสตร์ ส่งผลให้เกิดการสร้างอัตลักษณ์แห่งความสามัคคีผ่านกิจกรรมการแข่งขันเรือมังกร ซึ่งเปิดโอกาสให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมและรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งของประเพณี อันนำไปสู่ความภาคภูมิใจในวัฒนธรรมร่วมของชาติ

(3) ความทรงจำร่วม และการสืบทอดทางวัฒนธรรม

บริบทอำเภอเบตง: ในอดีตมักจะรวมตัวทำบ๊ะจ่างร่วมกันภายในครอบครัว เป็นความหมายหลักในการรวมญาติและสร้างความรักใคร่สามัคคีกัน ดังคำสัมภาษณ์

"...สมัยก่อนมีการรวมญาติ ทั้งเด็กและผู้ใหญ่อ้อมวงช่วยกันห่อบ๊ะจ่างเพื่อแจกและกินร่วมกัน เด็กวันนี้ติดโทรศัพท์ ไม่ได้สนใจมาช่วยผู้ใหญ่ห่อ รอวันไหว้ก็จะได้กินกันทุกคน แต่จะห่อบ๊ะจ่างไม่เป็นแล้ว..." (คุณลี, สัมภาษณ์วันที่ 17 พฤษภาคม 2568)

บริบทนครมีลาว: คนรุ่นใหม่ไม่ได้ให้ความสำคัญกับพิธีกรรม เช่น การแขวนใบอ้ายและใบขางผู้ไ้ที่ประตูหน้าต่าง การใช้ผงสงหวง หรือการพวงห้อยเหล่านี้มากนัก ดังคำสัมภาษณ์

"...เด็กรุ่นใหม่ไม่ค่อยเข้ามากิจกรรมที่คนรุ่นเก่าปฏิบัติ อาทิการไปเก็บสมุนไพร รอบๆบ้านจะพรมด้วยผงสงหวง ทำไปเพื่ออะไร พวกเขาขาดความเข้าใจความหมายที่แฝงอยู่ในพิธีกรรม ..." (คุณลัว, สัมภาษณ์วันที่ 31 พฤษภาคม 2568)

ความแตกต่างของการสืบทอดวัฒนธรรมระหว่างสองพื้นที่ สะท้อนให้เห็นถึงผลกระทบจากการของโลกาภิวัตน์ และการเปลี่ยนโครงสร้างครอบครัวเดี่ยว ส่งผลให้คนรุ่นใหม่ขาดทักษะการปฏิบัติตามพิธีกรรมทางวัฒนธรรม ขณะเดียวกันระบบการศึกษาแบบวิทยาศาสตร์มิได้สนับสนุนในความหมายทางพิธีกรรม ส่วนภาครัฐแม้จะสนับสนุนงบประมาณในทุกปี แต่ยังคงขาดนโยบายในการส่งเสริมการสืบทอดพิธีกรรมภายในครัวเรือน

(4) อิทธิพลทางวัฒนธรรม และลักษณะเฉพาะของบ๊ะจ่างในสองพื้นที่

บ๊ะจ่างเบตง: ในอดีตการทำบ๊ะจ่างมีความเรียบง่าย วัตถุดิบไม่เก๋อย่าง อาทิ เนื้อหมูสามชั้น ไช้เค็ม และถั่วลิสง ปัจจุบันมีการปรับเปลี่ยนวัตถุดิบให้เข้ากับท้องถิ่นและรสนิยมของคนในพื้นที่ มีลักษณะเด่นคือ ใส่หมูสามชั้นที่หมักเครื่องเทศ กุ้งแห้ง เห็ดหอม ไช้แดงเค็ม บางบ้านอาจใส่ถั่วเขียวซีกต้ม รสชาติจะออกเค็มนำหวานตาม ซึ่งได้รับอิทธิพลจากอาหารจีนฮากกา กวางไส และกวางตุ้งซึ่งเป็นกลุ่มชาวจีนหลักในพื้นที่ ดังคำสัมภาษณ์

ภาพที่ 8 บ๊ะจ่างหมอนที่ต้มเสร็จแล้ว

(ที่มา: ผู้นำโครงการจัดงาน 31 พฤษภาคม 2568)

"...ชุมชนธารน้ำทิพย์(อำเภอเบตง)เป็นชุมชนต้นแบบในการจัดกิจกรรมเทศกาลไหว้ขนมบัวจ่างสมัยก่อนมีบัวจ่างรูปทรงหมอนด้วย มันใหญ่มากจึงเรียกว่าบัวจ่างหมอน เพราะครอบครัวคนจีนมีหลายคน จึงเป็นบัวจ่างชิ้นใหญ่ จากนั้นเอาไปทอด ใช้เชือกตัดแบ่งเป็นส่วนๆ อีกทั้งคนจีนยุคก่อนเดินทางด้วยเรือ นิยมทำบัวจ่างขนาดใหญ่ไว้กินร่วมกันเป็นครอบครัว ณ ตอนนี้อย่างน้อยทำเป็นทรงสามเหลี่ยมมากกว่า...." (คุณลี, สัมภาษณ์วันที่ 17 พฤษภาคม 2568)

ที่มามีบัวจ่างรูปทรงหมอนสอดคล้องกับพื้นที่หุนานยังคงมีการทำบัวจ่างชนิดนี้สืบทอดมา ซึ่งสอดคล้องกับคำสัมภาษณ์ในอดีตบัวจ่างขนาดใหญ่จะเป็นสเปียงสำหรับการเดินทางไกล ลักษณะดังกล่าวสะท้อนวิถีชีวิตของชาวจีนในยุคอพยพ เสริมอาหารที่ง่ายในการเก็บและแบ่งปันในครอบครัวขนาดใหญ่ ความเชื่อที่แฝงอยู่ในวัตถุดิบก็เป็นวัฒนธรรมอาหารของคนในพื้นที่

บัวจ่างมีลั่ว: มีความหลากหลายมาก รสชาติดั้งเดิมแบบโบราณ คือบัวจ่างน้ำด่าง(碱水粽 Jiǎn shuǐ zòng) ไม่มีไส้ รับประทานกับน้ำตาลทรายหรือน้ำผึ้ง บัวจ่างเนื้อหมอบรมควันถือเป็นเอกลักษณ์ของบัวจ่าง

หุนานวัตถุดิบมีความเผ็ด แบบฉบับคนหุนานไม่กลัวเผ็ด (湖南人辣不怕, Húnán rén là bùpà) ดังคำสัมภาษณ์

"...บัวจ่างลูกเล็กๆที่จิ้มกับน้ำตาล เป็นบัวจ่างช่วงแรกที่เริ่มแรกทำกัน และพัฒนาเริ่มใส่น้ำตาลเพิ่ม ขึ้น ใส่น้ำตาลเพิ่มเนื้อหมอบรมควันรสชาติเผ็ด มีไส้ถั่วลิสง ขึ้นอยู่กับแต่ละบ้านว่าอยากจะกินอะไรก็ใส่ลงไป..." (คุณฉางเหยา, สัมภาษณ์วันที่ 10 มิถุนายน 2568)

(5) การสืบทอดทางวัฒนธรรม และแนวโน้มในอนาคตของเทศกาล

ผู้ให้สัมภาษณ์ทั้งสองกลุ่มต่างแสดงความกังวลต่อการสืบทอดเทศกาลสู่คนรุ่นใหม่ ลักษณะปัญหาความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ

บริบทเบตง: คนรุ่นใหม่มีความผูกพันทางวัฒนธรรมลดลง ส่งผลให้ชุมชนจึงสร้างกิจกรรมที่กระตุ้นความสนใจ "...งานนี้ต้องจัดให้ไม่น่าเบื่อ ในงานมีฝึกสอนห่อบัวจ่าง การประกวดห่อบัวจ่างให้สวยงาม ผู้เข้าร่วมงานจะได้รู้สึกได้มีส่วนช่วยสืบทอดประเพณีอันดีไว้ สัญลักษณ์ของงานก็คือขนมบัวจ่างที่ห่อด้วยตัวเองกลับบ้านให้ความรู้สึกภูมิใจ อนาคตของเทศกาลในเบตงขึ้นอยู่กับกิจกรรมที่น่าสนใจดึงดูดคนรุ่นใหม่ให้เข้ามามีส่วนร่วม..." (คุณลี, สัมภาษณ์วันที่ 17 พฤษภาคม 2568)

ปัญหาการสืบทอดเทศกาลในพื้นที่เบตงต้องอาศัยความร่วมมือเชิงบูรณาการระหว่างหน่วยงาน หากขาดความน่าสนใจของกิจกรรมอาจนำไปสู่การยกเลิกกิจกรรมได้ จึงจำเป็นต้องอาศัยกลไกเสริมจากชุมชน และกิจกรรมการแสดงนิทรรศการทางศิลปวัฒนธรรมให้ความบันเทิง อย่างไรก็ตามในงานมีการรำฟ้อนจีน ตีกลองจีน และการขับร้องเพลง ถือการเชื่อมโยงเชิงสัญลักษณ์ พัดในวัฒนธรรมจีนสื่อถึงความสง่างาม อาจถูกตีความว่าเป็นการปิดป้องสิ่งชั่วร้ายหรือซึ่งเป็นหนึ่งในความเชื่อดั้งเดิมของเทศกาลนี้

การแสดงศิลปวัฒนธรรมจีนจึงเป็นการปรับบริบทในยุคใหม่ การรื้อฟื้นเพื่อสร้างบรรยากาศที่เป็นจีน ช่วยเพิ่มมิติทางความบันเทิงให้ดูโดดเด่นและน่าจดจำมากขึ้น แม้จะไม่ใช่วิธีกรรมหลักโดยตรง แต่มีส่วนช่วยเสริมอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมให้กับงาน

บริบทกรณีลั่ว: คนรุ่นใหม่ยังคงเข้าร่วมเทศกาล แต่ความเข้าใจในธรรมเนียมปฏิบัติของคนรุ่นก่อนในด้านความเชื่อ กำลังจะถูกมองเป็นเทศกาลที่ต้องปรับเข้าสู่สมัยใหม่ที่มีความรื่นเริงมากกว่าการปฏิบัติตามธรรมเนียมเดิม ดังคำสัมภาษณ์

"...ผู้เข้าร่วมงานขอความสนุกสนานและการถ่ายรูปลงโซเชียลมีเดียมากกว่าความเข้าใจประวัติศาสตร์ความเป็นมาของเทศกาล การปรับบูรณาการเทศกาลให้วับ้างเข้าสู่หลักสูตรการศึกษา จัดให้มีกิจกรรมส่งเสริมความรู้เชื่อมกับเทคโนโลยีปัจจุบันมากขึ้น เช่น การใช้เทคโนโลยีกล้องVR เพื่อสืบสานเทศกาล และส่งต่อความรู้ไปยังสื่อออนไลน์..." (คุณครูถนอม, สัมภาษณ์วันที่ 3 มิถุนายน 2568)

แม้ว่าการแสดงนิทรรศการทางศิลปวัฒนธรรมภายในงานจะได้เชื่อมโยงโดยตรงกับพิธีกรรมดั้งเดิม แต่ภาครัฐใช้กิจกรรมดังกล่าวเป็นกลไกในการยกระดับเทศกาลจากพิธีกรรมภายในครัวเรือนสู่งานระดับชาติที่เน้นมูลค่าทางเศรษฐกิจ ส่งผลให้การสืบทอดพิธีกรรมเชิงความเชื่อถูกลดบทบาทลงโดยปริยาย

(6) บทบาทของเทศกาลต่อความสัมพันธ์ในครอบครัวและชุมชน

บริบทเบตง: เทศกาลมีบทบาทในการสร้างปฏิสัมพันธ์ภายในครอบครัว เป็นพื้นที่แห่งการถ่ายทอดความรู้ระหว่างรุ่น ดังคำสัมภาษณ์

"...ตอนห่อบ๊ะจ่างนี้แหละ คือเวลาที่แม่กับลูกสาว ย่ากับหลานจะได้คุยกัน มันเป็นมากกว่าการทำอาหาร มันคือการส่งต่อความรักและความห่วงใย..." (คุณเท่ง, สัมภาษณ์วันที่ 19 พฤษภาคม 2568)

บริบทกรณีลั่ว: เทศกาลมีบทบาทในการสร้างความสามัคคีของคนในพื้นที่ผ่านกิจกรรมแข่งเรือมังกร ดังคำสัมภาษณ์

"...ทีมเรือมังกรเวลาซ้อม เวลาแข่ง จะไปเชียร์กันทั้งครอบครัว มันทำให้เรารู้สึกฮึกเหิมเป็นหนึ่งเดียวกัน..." (คุณครูถนอม, สัมภาษณ์วันที่ 3 มิถุนายน 2568)

ความแตกต่างของบทบาทเทศกาลต่อความสัมพันธ์ระหว่างสองพื้นที่ สะท้อนให้เห็นถึง อิทธิพลของบริบททางภูมิศาสตร์และประวัติศาสตร์ ที่มีผลต่อการกำหนดรูปแบบกิจกรรมหลักของเทศกาล เบตงไม่มีแหล่งประวัติศาสตร์เชื่อมโยงกับชวี่หยวน เทศกาลจึงยังคงการรวมครอบครัวและการถ่ายทอดความรู้ระหว่างรุ่น ส่วนกรณีลั่วซึ่งเป็นพื้นที่ต้นธาร การแข่งเรือถูกยกระดับเป็นกิจกรรมหลัก ส่งผลให้เทศกาลสร้างความสามัคคีและความภาคภูมิใจในระดับชุมชนมากกว่าครอบครัว

(7) ความร่วมมือและการสนับสนุนจากองค์กรต่างๆ

บริบทเบตง: การจัดงานมีลักษณะพึ่งพาตนเองโดยมีสมาคมต่างๆในอำเภอเบตง สถาบันขงจื้อให้ความร่วมมือกับหน่วยงานภาครัฐ สนับสนุนงบประมาณให้

"...เทศบาลตำบลน้ำทิพย์มีงบประมาณสนับสนุนมาให้ สมาคมขงจื้อ หรือบริจาคเงินกันเองในกลุ่มชุมชน อาจจะตึงตังท่องเที่ยวมาเบตงได้มากขึ้น..." (คุณเชียง, สัมภาษณ์วันที่ 23 พฤษภาคม 2568)

บริบทกรณี: การจัดงานได้รับการสนับสนุนอย่างเต็มที่จากภาครัฐ ทั้งด้านงบประมาณ การประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อ และการร่วมมือกับภาคเอกชน ส่งผลให้งานมีลักษณะยิ่งใหญ่เป็นระบบ และสร้างชื่อเสียงให้แก่พื้นที่ ดังคำสัมภาษณ์

"...รัฐบาลลงทุนเพื่อให้งานออกมามีที่สุด เห็นได้จากงานทุกปีจะยิ่งใหญ่ และมีความปลอดภัยเพิ่มขึ้น มีสีสัน มันคือการสร้างชื่อเสียงในพื้นที่ของเราด้วย..." (คุณถางตัง, สัมภาษณ์วันที่ 31 พฤษภาคม 2568)

สรุปผล

(1) การเปรียบเทียบรูปแบบวัฒนธรรมและประเพณี

1.1 รูปแบบกิจกรรม พบว่าทั้งสองพื้นที่ที่มีรูปแบบวัฒนธรรมและประเพณีต่างกันอย่างชัดเจน

ในอำเภอเบตง ให้ความสำคัญกับบทบาทของสถาบันครอบครัวผ่านพิธีกรรมเช่นไหว้

บรรพบุรุษปฏิบัติสืบทอดต่อกันมา เชื่อว่าเป็นการแสดงออกถึงความกตัญญูต่อวิญญาณบรรพบุรุษ ปัญญาเทพสิงห์ (2542:72) ในชุมชนสถานที่จัดงานมีอาสาสมัครร่วมกันจัดงานที่ชุมชนธารน้ำทิพย์ เพื่อบูรณาการองค์ความรู้คนรุ่นใหม่ ได้แก่ กิจกรรมห่อขนมบ๊ะจ่าง การแข่งขันกินขนมบ๊ะจ่าง พิธีกรรมที่ ถูกประกอบขึ้นโดยคนจีนโพ้นทะเลในไทยเป็นไปตามวาระหรือเทศกาลของจีนโดยตรง ธรรมนูญ สังขพิพัฒน์ (2561:94)

ในนครมีลาว ให้ความสำคัญกับการเฉลิมฉลองและการสร้างสำนึกรักชาติ ซึ่งเชื่อมโยงกับตำนานชวีหยวน ผู้เป็นสัญลักษณ์แห่งการอุทิศตนเพื่อชาติ กิจกรรมหลักคือการแข่งเรือมังกร

ความแตกต่างของสองพื้นที่นี้สอดคล้องกับแนวความคิดเรื่องการปรับตัวทางวัฒนธรรมของ เมื่อกลุ่มชาติพันธุ์ชาวจีน ได้มีการพลัดถิ่นไปยังดินแดนใดก็ตามก็จะปรับเปลี่ยนรูปแบบพิธีกรรมให้เหมาะสมกับบริบททาง สังคม และวัฒนธรรมในดินแดนถิ่นใหม่นั้นได้อย่างกลมกลืน แต่ในขณะเดียวกันชาวจีนพลัดถิ่นก็ยังคงรักษารากเหง้าของวัฒนธรรมดั้งเดิมไว้ด้วย ฐริตา เรื่องจริยศ (2561:55)

1.2 รูปแบบด้านวัตถุและอาหาร ชาวเบตงเลือกใช้วัตถุในท้องถิ่นโดยมีกลุ่มชาวจีนฮากกา กวางไส และกวางตุ้ง ปรับตามรสนิยมของคนในพื้นที่ ขณะที่ชาวนครมีลาวมีการใช้วัตถุให้เหมาะสมสภาพภูมิอากาศร้อนชื้น มีบ๊ะจ่างรสเผ็ด เชื่อว่าความเผ็ดจะช่วยขับความชื้นออกจากร่างกาย สะท้อนให้เห็นลักษณะทางวัฒนธรรมอาหารอย่างมีนัยสังคมและอัตลักษณ์

1.3 บทบาทของภาครัฐและภาคเอกชนในการส่งเสริม สำหรับการจัดกิจกรรม พบว่าทั้งสองพื้นที่ มีการส่งเสริมให้เป็นแหล่งเรียนรู้ทางวัฒนธรรมเช่นเดียวกัน แต่มีลักษณะการสนับสนุนที่แตกต่างกัน โดยอำเภอเบตงมีการสร้างเครือข่ายความร่วมมือกับภาคเอกชนในฐานะผู้เผยแพร่ข้อมูลข่าวสาร เพื่อโน้มน้าวนักท่องเที่ยวชาวมาเลเซียตัดสินใจเข้าร่วมงาน ขณะที่นครมีลาวได้รับการสนับสนุนจากภาครัฐและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อสร้างความยิ่งใหญ่และกระตุ้นการท่องเที่ยว ผลการวิจัยสอดคล้องกับข้อสรุปของ Sae-Wang (2017) ที่ว่าการส่งเสริมการท่องเที่ยวเป็นกระบวนการยกระดับไปสู่การอนุรักษ์

วัฒนธรรมของท้องถิ่น สามารถพัฒนาศักยภาพของเทศกาลให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่มีเอกลักษณ์เฉพาะตัว

(2) มุมมองความเชื่อ

2.1 ทั้งสองพื้นที่ให้คุณค่าต่อคุณธรรมด้านความกตัญญูและความสามัคคี โดยมีรูปแบบการแสดงออกที่แตกต่างกันตามบริบททางสังคมและวัฒนธรรม ในอำเภอเบตงความเชื่อด้านความกตัญญูปรากฏเป็นรูปธรรมผ่านพิธีกรรมไหว้บรรพบุรุษ สมาชิกในเครือญาติจะนัดหมายและประกอบพิธีอย่างพร้อมเพรียงกัน ขณะที่นครมีลัว มุมมองด้านความเชื่อแสดงออกผ่านการรำลึกถึงชีวิทยาน ในฐานะที่ทำนสัญลักษณ์แห่งการเสียสละเพื่อประเทศชาติ

2.2 ความเชื่อเรื่องพิธีกรรม พบว่าพิธีกรรมยังคงดำรงอยู่ในทั้งสองพื้นที่ แต่อย่างไรก็ตามต่างเผชิญความท้าทายในการสืบทอดสู่คนรุ่นใหม่ ดังจะเห็นได้จากในนครมีลัว พิธีกรรมเช่นการแขวนใบชางผู่ การพกดงหอม และการรวมตัวทำขนมบ๊ะจ่างกำลังถูกลดทอนลง ขณะที่อำเภอเบตง การลดทอนปรากฏในรูปแบบของการรวมตัวเพื่อไหว้บรรพบุรุษที่ลดน้อยลง ทั้งนี้เป็นผลจากการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตของคนรุ่นใหม่ ซึ่งให้ความสำคัญกับขนบธรรมเนียมดั้งเดิมลดน้อยถอยลง สอดคล้องกับแนวคิดของ แสงอรุณ กนกพงศ์ชัย (2548:4) ที่ว่าวัฒนธรรมและประเพณีมีลักษณะเป็นระบบและไม่หยุดนิ่ง สามารถเปลี่ยนแปลงได้ตามบริบททางสังคม

อภิปรายผล

ประการแรก ปัจจัยเชิงบริบททางประวัติศาสตร์และภูมิศาสตร์ส่งผลต่อมุมมองความเชื่อเกี่ยวกับเทศกาลดังกล่าวอย่างมีนัยสำคัญ ในอำเภอเบตง วัฒนธรรมครอบครัวยังคงทำหน้าที่เป็นแกนหลักในการสืบทอดทางวัฒนธรรม ขณะที่นครมีลัว เทศกาลดังกล่าวได้รับการยกระดับให้เป็นเครื่องมือสร้างอัตลักษณ์ระดับชาติผ่านนโยบายรัฐและระบบการศึกษา เนื่องจากนครมีลัวเป็นต้นธารทางประวัติศาสตร์ของเทศกานี้ อีกทั้งที่ตั้งของแม่น้ำมีลัว ซึ่งเป็นสถานที่ที่ชีวิทยานกระโดดน้ำเสียชีวิต นำไปสู่การเชื่อมโยงบุคคลสำคัญทางประวัติศาสตร์กับอัตลักษณ์ชาติ ในทางตรงกันข้าม เบตงไม่มีสถานที่ทางประวัติศาสตร์ที่เชื่อมโยงกับชีวิทยานโดยตรง เทศกาลจึงยังคงบทบาทในการรวมครอบครัวและการถ่ายทอดความรู้จากรุ่นสู่รุ่น โดยยึดบรรพบุรุษของแต่ละครอบครัวเป็นศูนย์กลางของพิธีกรรม มากกว่าบุคคลสำคัญในประวัติศาสตร์ระดับชาติ

ประการที่สอง มุมมองต่อการเปลี่ยนแปลงและปรับตัวของวัฒนธรรม รัฐบาลจีนให้ความสำคัญกับการใช้ไหว้บ๊ะจ่างเป็นเครื่องมือในการสร้างเอกลักษณ์ของชาติและเสริมสร้างความสามัคคีของคนในชาติ ดังที่ Lin Liu Shilin (2024) ได้อธิบายว่า เทศกาลไหว้บ๊ะจ่างในจีนแผ่นดินใหญ่ถูกยกระดับให้เป็นเครื่องมือในการสร้างอัตลักษณ์ชาติผ่านนโยบายรัฐและระบบการศึกษา โดยเทศกานี้ถูกทำให้เป็นความทรงจำร่วม และสัญลักษณ์แห่งความสามัคคีของคนทั้งชาติ ในขณะที่ประเทศไทยแม้ภาครัฐท้องถิ่นจะสนับสนุนงบประมาณบางส่วน แต่บทบาทหลักในการจัดงานและการสืบทอดวัฒนธรรมยังคงอยู่ที่ชุมชน

ประการที่สาม กระแสโลกาภิวัตน์และการเปลี่ยนแปลงทางสังคมต่อการสืบทอด จากข้อมูลภาคสนามพบว่าพิธีกรรมการใช้ผงสรงหวง การแขวนใบสมุนไพรรักษา การพอกถุงหอม ถูกลดบเทาบทลง ตามปัจจัยกระแสโลกาภิวัตน์และระบบการศึกษาแบบวิทยาศาสตร์ที่เน้นเหตุผล อาจทำให้คนรุ่นใหม่มองว่าเป็นความเชื่อที่ล้าสมัย จึงทำให้ขาดการทำความเข้าใจประวัติศาสตร์และความหมายของพิธีกรรม Wang Xin (2015) แนะนำให้จัดงานเพื่อนำพิธีกรรมกลับมาสู่สายตาประชาชนชี้แนวทางการกระตุ้นให้พิธีกรรมเหล่านี้อยู่ในสายตาของประชาชน

ข้อเสนอแนะ

การศึกษาครั้งนี้สามารถพัฒนาต่อยอดการจัดงานเทศกาลไหว้บ๊ะจ่างให้คนรุ่นใหม่ได้เข้ามามีส่วนร่วมในการสืบสานมรดกทางวัฒนธรรมให้ดำรงอยู่อย่างยั่งยืนดังนี้

(1) ควรมีการศึกษาเปรียบเทียบในกลุ่มชาวจีนในพื้นที่อื่น และเพิ่มกลุ่มตัวอย่างในการศึกษาเชิงลึกมากยิ่งขึ้น

(2) ควรมีการวิจัยเชิงปริมาณเพื่อสำรวจทัศนคติของคนรุ่นใหม่ที่มีต่อเทศกาล เพื่อนำข้อมูลมาใช้วางแผนการส่งเสริมวัฒนธรรมในอนาคตได้อย่างตรงจุด

(3) สร้างเครือข่ายความร่วมมือทางวัฒนธรรมระหว่างอำเภอเบตงกับนครมี๊แล้ว โดยการสนับสนุนจากหน่วยงาน ภาครัฐ เพื่อแลกเปลี่ยนองค์ความรู้ด้านการจัดเทศกาลและการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

บรรณานุกรม

- ถาวร ลิกขโกศล. (2557) **เทศกาลจีนและการเซ่นไหว้. กรุงเทพมหานคร : มติชน.**
- ฉันทกรรณ์ สังขพิพัฒน์กุล.(2564) **สังขพิพัฒน์กุล.วัฒนธรรมจีนแต่จิ๋ว: ตัวแทนวัฒนธรรมจีนในสังคมไทย.**
- วันทิพย์ สิ้นสูงสุด. จีน . (2549). **เทศกาลและวันสำคัญ.** กรุงเทพมหานคร : สายใจ.
- กรมการแพทย์แผนจีน. (2564) **ข้อมูลสมุนไพรจีน: อ้ายเยี่ย.** [Online] Available: <https://www.facebook.com/share/p/1JaNM4Uaix/> (21 เมษายน 2569)
- ณัฐธิดา เย็นบำรุง. (2559) **คนไทยเชื้อสายจีนที่เข้มแข็ง.** [Online] Available: <http://www.furd.in.th/event/expert-lectures/view/5PDq0L4X0gaX/> (21 เมษายน 2569)
- ภูริดา เรื่องจริยศ และ สุรพล วิรุฬห์รักษ์. (2563) “นาฏกรรมของคนจีนพลัดถิ่น” **วารสารเขตนครจันทน์.**
- สุชนา หลงเจริญ และ เบญจวรรณ รักเงิน. (2567) “การเปลี่ยนแปลงของเทศกาลไหว้บ๊ะจ่างในสังคมจีนปัจจุบัน และมุมมองการเปลี่ยนแปลงของชาวจีน” **วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยการจัดการและเทคโนโลยีอีสเทิร์น.** 21 (1) หน้า 337.

- Hunan Provincial People's Government. (2025) “湘菜的个性”. [Online] Available: www.hunan.gov.cn (21 April 2026)
- Liu Shilin (2024) 论道汨罗, “端午文化传承与中华文明”研讨会举行. [Online] Available: <https://www.hunantoday.cn/news/xhn/202406/20093152.html>
- Sae-Wang, R. (2017) "Cultural Heritage Management in Thailand: Common Barrier and the Possible Way to Survive" **Silpakorn University Journal of Social Sciences, Humanities, and Arts**. 17 (2) page 133-160.
- UNESCO. (2003) Dragon Boat festival - **UNESCO Intangible Cultural Heritage**. [Online] Available: [URL] (21 April 2026)
- Wang, Xin (汪欣). (2015) 民俗文化遗产保护研究——以“端午节”的申遗与保护为例. 北京: 中国艺术研究院艺术人类学研究所.
- Yangshi Wang (央视网). (2022) “毒”五月 煮艾叶 用艾叶煮水洗头泡澡. [Online] Available: <https://jiankang.cctv.com/2022/05/05/ARTIXhLU29VXWxmddW45lipZ220505.shtml> (21 April 2026)

Author (1) Information (第一作者信息)

	Name and Surname (姓名): MS. GANWARANGG CHALERMMUANG
	Highest Education (最高学历): Master of Literature (Teaching Chinese to Speakers of Other Languages), East China Normal University, P.R. China
	University or Agency (任职院校或单位): SIAM TECHNOLOGY COLLEGE
	Field of Expertise (专业领域): Chinese Language
	Address (地址): 46 Charansanitwong Road, Wat Tha Phra, Bangkok Yai, Bangkok 10600, Thailand

Author (2) Information (第二作者信息)

	Name and Surname (姓名): MS. SUPAPHADA INDRABONGKOT
	Highest Education (最高学历): Master of Literature, East China Normal University, P.R. China
	University or Agency (任职院校或单位): Rajabhatrajanagarinda University
	Field of Expertise (专业领域): Teaching of Chinese as a Foreign Language
	Address (地址): Faculty of Education, Rajabhat Rajanagarindra University 422 Maruphong Road, Na Mueang Subdistrict, Mueang District, Chachoengsao 24000, Thailand

Author (3) Information (第三作者信息)

	Name and Surname (姓名): MS. NURNRINA MADLAH
	Highest Education (最高学历): Master of Science Program in Community Ecotourism Management
	University or Agency (任职院校或单位): Prince of Songkla University
	Field of Expertise (专业领域): Halal Tourism, Wellness Tourism and Ecotourism
	Address (地址): Dormitory Building A, Kasem Bundit University, Rom Klao Campus, 60 Rom Klao Road, Min Buri Subdistrict, Min Buri District, Bangkok 10510, Thailand